

УДК 373.3(075.8)

ПРОБЛЕМА ЕСТЕТИЧНОГО РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ ЗОБРАЖУВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ДОСЛІДЖЕННЯХ ВІТЧИЗНЯНИХ НАУКОВЦІВ (ДРУГА ПОЛОВИНА ХХ СТОЛІТТЯ)

Беспалько Г.М.

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Проаналізовано основні напрями теоретичних розробок вітчизняних педагогів проблеми естетичного розвитку дитини дошкільного віку засобами зображувальної діяльності. Розкрито суспільно-історичні чинники розвитку теорії естетичного виховання дошкільників засобами образотворчої діяльності. Висвітлено роль фахових видань у розробці даної проблеми. Встановлено взаємозв'язок теоретичних напрацювань та практики діяльності дошкільних установ досліджуваного періоду. Доведено значущість розробки даної проблеми у другій половині ХХ ст. для сучасних теоретико-практичних наукових досліджень.

Ключові слова: дошкільник, естетичний розвиток, зображувальна діяльність, дослідження, малювання, аплікація.

Постановка проблеми. Сьогодні дослідження історико-педагогічної проблематики в Україні активно розвиваються. Це зумовлено, принаймні, двома обставинами: з одного боку, існує необхідність критичного, неупередженого переосмислення історії освіти й педагогічної думки окремих історичних періодів, зокрема, й т. зв. «радянського», не лише крізь призму об'єктивних суспільних реалій тих років, а й з урахуванням сучасної парадигми історико-педагогічних досліджень. З іншого боку – історико-педагогічні знання, досвід, науково-теоретичні напрацювання повинні спонукати до дискусій, роздумів, і – як наслідок – до конструктивних змін у освітньо-виховній практиці сьогодення. Адже, як переконливо твердить О. Сухомлинська, «...історія педагогіки, особливо історія освіти, віддзеркалює злети і кризи історії, відображає її проблеми й тому тісно пов'язана із сьогоденням і перспективами розвитку науки, бо висвітлює минуле з позицій нинішнього дня» [10, с. 35]. Ці положення стосуються й теорії і практики естетичного виховання та розвитку дітей дошкільного віку, яка збагачується сьогодні новими виховними технологіями, підходами, підґрунтя яких формувалось та апробувалось ще у вітчизняній педагогічній думці та виховній роботі у другій половині ХХ століття.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Означена проблема вимагає для висвітлення залучення комплексу наукових досліджень, а саме – концептуальних праць з історії вітчизняної освіти та дошкільної зокрема (Л. Артемова, З. Борисова, Т. Поніманська, О. Сухомлинська, Т. Степанова, І. Улюкаєва та ін.), сучасного стану розвитку дошкільця в Україні (А. Богуш, С. Васильєва, О. Венгловська, Л. Меленець, І. Цюпак, Н. Фроленкова та ін.), історичних аспектів та сучасної проблематики естетичного виховання дітей та підлітків (В. Алтухов, Т. Булгакова, В. Бутейко, О. Гудовсек, О. Донченко, Л. Масол, О. Михайличенко, І. Паласевич, О. Рудницька, Т. Танько, Н. Тарапака, Р. Яцишин та ін.), особливостей естетичного виховання дітей дошкільного віку (Е. Белкіна, Г. Лазаренко, О. Половіна, М. Чернявська, О. Удіна та ін.). У вище перерахованих наукових розвідках містяться важливі концептуальні та методологічні ідеї, історичні факти й узагальнення, що сприятимуть висвітленню аналізованої проблеми.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Разом з тим у вітчизняних історико-педагогічних дослідженнях відсутній цілісний аналіз та узагальнення питання генези проблеми естетичного розвитку дошкільників засобами зображувальної діяльності у освітньо-виховному й науковому просторі другої половини ХХ століття.

Мета статті. З огляду на вище зазначене, метою статті є аналіз та систематизація науково-теоретичних пошуків вітчизняних науковців др. пол. ХХ ст. у напрямі дослідження проблеми естетичного розвитку дітей дошкільного віку засобами зображувальної діяльності.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні теоретиками і практики українського дошкільця справедливо наголошують на необхідності уваги до естетичного розвитку дітей, значення якого для становлення особистості – непересічне. Інноваційні технології естетичного виховання, збагачення науково-методичного забезпечення процесу художньо-естетичного виховання потребують, зокрема, й урахування досвіду, аналізу прорахунків у накопиченому історико-педагогічному досвіді. Це стосується й періоду другої половини ХХ ст., який містить теоретичні напрацювання учених, значущість яких потребує серйозного методологічного підходу та оцінки з позицій нової історико-педагогічної парадигми.

Перш за все, йдеться про усвідомлення й урахування специфіки впливу конкретних суспільно-історичних чинників на розвиток теорії естетичного розвитку дошкільників. Друга половина ХХ ст. в Україні (тоді – частині СРСР) пов'язана з активним розвитком усіх ланок системи освіти, прийняттям низки відповідних законів; т.зв. «хрущовська відлига» стимулювала творчу та наукову інтелігенцію до розвитку новаторських ідей, дотримання авторської позиції, особистісного наукового вибору. Хоч ці пошуки загалом і не виходили за рамки пануючого радянського дискурсу, однак, на нашу думку, не варто оцінювати їх лише з світоглядно-ідеологічних позицій. Це стосується, до прикладу, й розвитку теорії і практики естетичного розвитку дошкільників. У дисертаційній роботі М. Чернявської обґрунтовано етапи становлення системи естетичного виховання дітей у дошкільних закладах України. Вона

вважає, що 1950-1961 рр. – це етап становлення системи естетичного виховання дітей дошкільного віку; 1962 р. – 1980-ті рр. тлумачить як етап розвитку цієї системи; 1990-ті рр. розглядає як етап модернізації, що характеризується орієнтацією на гуманістичні засади, формування творчої особистості, залучення дітей до національних і духовних цінностей) [12, с. 9].

Дана періодизація лише частково ураховує генезу науково-теоретичних пошуків вітчизняних учених з питань естетичного розвитку дошкільників засобами зображувальної діяльності, однак автор дисертації умотивовано визначає чинники удосконалення змісту естетичного виховання дітей у дошкільних закладах, які розглядаємо як практичне втілення й відображення теоретичних ідей науковців. Дослідниця справедливо твердить, що у др. пол. ХХ ст. була створена належна нормативно-правова база, у виховну практику дошкільня запроваджувались авторські програми естетичного виховання, науково-методичні ідеї жваво обговорювались на сторінках фахової періодичної преси, вихователі-практики активно використовували нові форми навчальних занять з малювання, ліплення, аплікації, конструювання, організували виставки дитячої художньої творчості, використовували різноманітні методи естетичного виховання.

Зазначимо, що активний розвиток дошкільня у досліджуваній період розпочався з 1959 р., коли відповідним документом було утворено новий тип об'єднаного дитячого садка, перестали існувати окремо ясла і дитячі садки, ліквідовувались малокомплектні садки тощо. Таке об'єднання гарантувало кращу адаптацію і перехід дитини з ясел до садка, забезпечувало єдність і наступність педагогічного процесу. Нові програми виховання створювались відповідно до вимоги комплектувати групи у дитячих садках за віковим принципом. Тоді саме науковці надали вихователям-практикам значну допомогу у діяльності.

Перша після реформування дошкільня програма виховання була видана у 1962 р., вона перевидавалась ще 9 разів (до 1982 р.). У 1984 р. створена «Типовая программа воспитания и обучения в детском саду», на основі якої були написані програми в усіх союзних республіках, у т. ч. й в Україні. Після здобуття незалежності українське дошкільня збагатилось низкою новаторських програм, серед яких «Малювання» (1991), «Дитина» (1992), «Дитина в дошкільні роки» (1991).

Характеризуючи розвиток теоретичних заasad естетичного розвитку дошкільників у др. пол. ХХ ст. варто наголосити, що керівництво науковими пошуками здійснювалось з академічних установ союзного значення. У структурі Академії педагогічних наук СРСР діяв Інститут дошкільного виховання, очолюваний відомою дослідницею питань естетичного розвитку дошкільників Н. Ветлугіною, у структурі якого діяла лабораторія естетичного виховання. Її наукові співробітники співпрацювали з НДІ педагогіки України, вихователями-практиками з різних міст. Форми співпраці були різними: так, у 1964 р. відбувся Всесоюзний семінар з естетичного виховання дітей дошкільного віку, у якому взяли участь 800 учасників, зокрема й представники українського журналу «Дошкільне виховання»,

українські учені. У січні 1969 р. відбулась науково-практична конференція «Навчання і дитяча творчість», на якій, зокрема, виступила Н. Ветлугіна, яка проаналізувала взаємозв'язок навчання і творчості в процесі художнього розвитку дитини. У травні – червні 1969 р. в Польщі відбувся 5 міжнародний семінар «Естетичне виховання в системі соціалістичного виховання дітей у дитячих садках», у його рамках діяло два наукових симпозиуми: «Сучасні напрями в мистецтві та їх вплив на всебічний розвиток дитини» і «Естетичне виховання в дитячих садках». В Україні були організовані республіканські семінари з питань естетичного виховання дошкільників, зокрема й безпосередньо щодо питань зображувальної діяльності (1970 р.) [1, с. 48].

Вважаємо за необхідне підкреслити, що теоретична думка з проблем естетичного виховання дошкільників розвивалась у єдиному науковому просторі тодішнього СРСР. Праці російських науковців були відомі в Україні, вони друкувались українською мовою, використовувались науковцями і практиками [8]. Це стосується передусім російських науковців Н. Ветлугіної, Н. Сакуліної та Є. Фльоріної. Зокрема, Н. Ветлугіна (1909-1995) – одна із засновників системи естетичного виховання дошкільників, автор монографій, навчальних посібників, програм, методичних посібників для вихователів та студентів педагогічних училищ, численних публікацій у фахових періодичних виданнях, зокрема, монографії «Система естетичного виховання» (1962); Н. Сакуліна (1898-1975) – дослідниця проблем художнього виховання дітей дошкільного віку; автор періодизації розвитку зображувальної діяльності дітей, взяту за основу для програм з художнього виховання в дошкільних закладах, й представлену у монографіях «Малювання в дошкільному дитинстві» (1965), «Зображувальна діяльність у дитячому садку» (1973) та ін.; Є. Фльоріна (1889-1952) – дослідниця проблем естетичного виховання дітей засобами мистецтва, зображувальної діяльності, гри, автор праць «Зображувальна творчість дітей дошкільного віку» (1956), «Естетичне виховання дошкільника» (1961) та ін. Їх ідеї мали вплив на розвиток теорії естетичного виховання загалом, обговорювались науковцями, у т.ч. на сторінках монографій, навчальних посібників, публікацій у фахових виданнях українських авторів.

До значних досягнень української теоретичної думки цього періоду відносимо праці: М. Дубовик «Ліплення в дитячому садку» (1968), Н. Дяченко «Малювання в дитячому садку» (1971), Н. Кириченко «Сюжетне малювання в дитячому садку» (1986), Е. Пугачовської «Зображувальна діяльність в дитячому садку» (1971), Л. Сірченко і Л. Скиданової «Декоративне малювання та аплікація в дитячому садку» (1976) та ін.

Принадібно зазначимо про важливе значення педагогічної періодики др. пол. ХХ ст. – часописів «Дошкільне виховання», «Дошкольное воспитание», «Дошкільна педагогіка і психологія», «Советская педагогика», «Педагогика и народное образование в СССР», «Народное образование», «Педагогика», «Педагогіка і психологія», «Радянська школа», «Радянська освіта», «Учительская газета». Так, журнал «Дошкольное воспитание»

почав виходити з 1927 р. як друкований орган Міністерства освіти РСФРР. У досліджуваний період на його шпальтах питання естетичного розвитку дошкільників піднімались систематично, до прикладу, № 12 за 1957 р. був повністю присвячений проблемам естетичного виховання дошкільників і містив не лише статті відомих учених Н. Ветлугіної, Н. Сакуліної, Н. Карпінської, В. Єзикеєвої та ін., а й методичні матеріали інформаційного характеру для вихователів у рубриці «Что читать по вопросам художественного воспитания». Започаткована у 1960-ті роки рубрика журналу «Прекрасное – детям» цілком присвячувалась питанням естетичного виховання в дошкільних установах.

Перший український науково-методичний журнал дошкільного спрямування «За комуністичне виховання дошкільника» почав друкуватися у травні 1931 р. у Харкові (з 1937 р. – у Києві). Він відіграв важливу роль у становленні й зміцненні дошкільного виховання в Україні та підготовці фахівців. У травні 1951 р. видання поновило діяльність під назвою – «Дошкільне виховання».

Контент-аналіз та систематизація наукових публікацій вітчизняних учених др. пол. ХХ ст. (монографії, навчальні, навчально-методичні посібники, книги для вихователів, публікації у фаховій періодичній пресі) дозволили констатувати, що у досліджуваний період основними напрямками теоретичних розробок дослідників були:

- зміст, форми та методи естетичного виховання, естетичного розвитку, художнього виховання дітей дошкільного віку (М. Вовчик-Блакитна, О. Войнова, Н. Ветлугіна, О. Долинна, Н. Карпінська, М. Киященко, Н. Сакуліна, В. Шацька, Є. Фльоріна, Т. Цвелих та ін.);

- обґрунтування методології комплексного підходу до естетичного виховання загалом та зображувальної діяльності й художнього розвитку дітей зокрема (Н. Ветлугіна, Л. Макуха, Є. Фльоріна, В. Сайко, Н. Сакуліна, Т. Казакова, Т. Комарова, В. Єзикеєва, Н. Халезова та ін.);

- художньо-естетичний вплив на дитину творів образотворчого мистецтва (М. Дубовик, Н. Дяченко, О. Застава, В. Захарова, Н. Зубарева, Н. Кириченко, Т. Казакова, Т. Комарова, В. Котляр, Г. Підкурманна, Е. Пугачевська, Н. Сакуліна, Л. Сірченко, Л. Скиданова та ін.);

- теоретико-практичні засади навчання дітей основам зображувальної діяльності (малювання, ліплення, аплікація, конструювання) (В. Ждан, О. Косаковська, Г. Маршак, Б. Недошивін, Л. Царенко та ін.);

- особливості навчання малюванню як одному з найважливіших видів зображувальної діяльності дошкільників (Т. Алексєєва, Г. Вишневський, О. Вороніна, Т. Казакова, Г. Кирилова, Н. Кириченко, М. Рязанцева, М. Сахарова, Л. Сірченко, Л. Скиданова та ін.) та ліпленню, аплікації, конструюванню (М. Когут, Є. Контребінська, О. Косаківська, В. Паллон, Л. Сірченко, Л. Скиданова, О. Фадєєва, Г. Шиян та ін.);

- методичні підходи до педагогічного керівництва естетичним розвитком дітей засобами зображувальної діяльності, зокрема, шляхи реалізації індивідуального та вікового підходів (В. Бойко, Т. Казакова, Л. Ковалевська, Т. Комарова, Н. Сакуліна та ін.).

У досліджуваний період активно досліджувались загальні питання теорії естетичного виховання. Зокрема, естетичне виховання тлумачилось як процес формування у дітей естетичного сприйняття, емоційного ставлення, здатності розуміти прекрасне в житті та мистецтві, бажання самостійно брати участь у перетворенні навколишнього, залучення їх до художньої діяльності та розвитку художніх і творчих здібностей [5, с. 13-14]. Щодо його завдань, то провідними визначались: систематичний розвиток естетичного сприймання, естетичних почуттів і уявлень; залучення дошкільників до діяльності в галузі мистецтва, виховання потреби і звички посилено вносити елементи прекрасного в побут, природу, суспільні відносини; формування в дітей початкових основ естетичного смаку, підведення їх до оцінки доступних явищ життя й мистецтва; розвиток художньо-творчих здібностей [5, с. 30].

Співвідношення понять «естетичне» і «художнє» виховання стали предметом дискусії. Більшість дослідників вважали складовою естетичного виховання художнє виховання, яке є процесом цілеспрямованого впливу засобами мистецтва з метою вироблення у вихованців любові до мистецтва, розуміння мистецтва, вміння насолоджуватися ним та по можливості творити в галузі мистецтва. Особливо наголошувалось на тому, що естетичне виховання ширше художнього, оскільки у його завдання входить також формування естетичного ставлення до природи, суспільного життя, праці, побуту [8]. Реалізуються ці завдання у навчально-виховному процесі дошкільного закладу як засобами дійсності (естетичне ставлення до природи, праці, побуту, громадських відносин), так і засобами мистецтва (музика, живопис, література, театр, прикладне мистецтво). Образотворче мистецтво визначалось як один з впливових засобів розвитку в дітей естетичного сприймання, емоцій та почуттів, творчості, формування художнього смаку.

У досліджуваний період значна частина наукових публікацій об'єднувалась у тематичних збірниках наукових праць («Система эстетического воспитания в детском саду» (1962), «Художественное воспитание в детском саду (Из опыта работы)» (1957), «Рисование, лепка и аппликация в детском саду (Из опыта работы)» (1955), «Наглядность и слово в художественном воспитании дошкольника (Методы художественного воспитания)» (1955), «Эстетическое воспитание в детском саду» (1964) та ін. [3]. До прикладу, у збірнику статей для вихователів «Художественное воспитание в детском саду» були представлені статті учених, у яких розглянуто питання завдань, змісту і методів художнього виховання дітей; значення образотворчого й музичного мистецтва для розвитку дошкільників; розкрито теоретичні підходи і доведені організації занять малюванням та ліпленням; проаналізовані психологічні аспекти проблеми [11]. На теренах України подібні збірники також друкувались (1970, 1973). Упорядником та постійним автором їх була Е. Пугачевська.

У естетичному розвитку дошкільників зображувальна діяльність відіграє провідну роль. Дослідники, характеризуючи технології та методичні підходи до навчання зображувальної діяльності, звертали увагу на необхідність опанування

дітьми «мовою мистецтва». Духовно-естетичний розвиток дитини, формування її естетичної підготовленості відбувається шляхом послідовного ознайомлення дітей з доступними їх віку елементами грамоти з образотворчого мистецтва. Саме у такий спосіб розвивається розуміння дитиною художнього задуму твору, а, отже, – відтворенню набутих вражень у власній творчій діяльності [7, с. 10-11].

В. Котляр, у наукових працях якого ще з середини 1980-х рр. піднімаються важливі питання методики художнього виховання дошкільників, вважав, що принцип доцільності – провідний у розробці змісту завдань зображувальної діяльності та встановлення її порядку. Кожне запропоноване дитині завдання повинно нести естетичну, виховну і пізнавальну цінність, ґрунтуватися на досвіді дітей, викликати у них емоційний відгук, бажання його виконувати. При цьому послідовність завдань визначається ступенем складності об'єктів, які сприймаються і відтворюються, технічними прийомами, що забезпечують їх зображення [6, с. 8-9].

Щодо засвоєння дошкільниками елементарних знань про засоби виразності і технічні прийоми зображення, набуття графічних умінь та навичок учені (Н. Дяченко, Н. Кириченко, В. Котляр, Е. Пугачевська, Н. Сакуліна та ін.) рекомендували здійснювати шляхом ознайомлення дітей з творами образотворчого мистецтва, у процесі навчання ліпки, аплікації, предметного, сюжетного та декоративного малювання. Саме предметне малювання розглядалось як підготовчий етап до сюжетного, творчого малювання і справедливо визначалось як найскладніший вид. Воно сприяє поглибленню уявлень дітей про розміття й естетичне багатство предметного світу, формуванню здатності до зорової оцінки зовнішніх ознак предметів. У процесі предметного малювання слід використовувати малювання з природи, з пам'яті та за уявленнями. Позитивний вплив предметне малювання здійснює лише за умови правильної організації, тому особливої уваги, потребує добір об'єктів для розглядання і малювання дітьми, які повинні бути привабливими, доступними для сприймання і відтворення, мати естетичні переваги. Предметне малювання як різновид зображувальної діяльності вимагає від дошкільників визначення і відтворення характерних відмінних ознак певного об'єкта.

Сюжетне малювання, яке умовно поділяється на малювання за задумом, малювання на задану тему та ілюстративне малювання, на думку дослідників, один з найбільш дієвих засобів естетичного розвитку дитини та її творчого потенціалу. Адже у такому малюнку дитина зображує те, що справило на неї враження, розбурхало певні почуття. Методичні рекомендації щодо організації малювання за задумом звертають увагу вихователів на створення умов для реалізації дітьми в малюнку своїх вражень та збереження самобутності теми. Важливою умовою малювання на запропоновані теми є спостереження – оточуючого життя, природи. Ілюстративне малювання за своїм характером близьке до малювання на задану тему, може організовуватись як створення ілюстрацій до літературних творів та діафілімів після їх перегляду. У малюнках на задану

тему дошкільники відтворюють образи такими, як вони їх уявляють, а в малюнках до літературних творів – так, як описав їх автор. Зокрема, на думку Н. Кириченко, основним завданням вихователя має бути розвиток у дітей уявлень за змістом твору та реалізація художнього задуму на папері. Тому при підготовці до сюжетного малювання увагу слід приділяти добору тем (навколишнє життя, літературні твори тощо), які дитина зможе зобразити [4].

У 1980-х рр. українські учені зосередили увагу на необхідності навчання дітей декоративного малювання й аплікації. Воно пов'язувалось із завданням ознайомлення дошкільнят з традиціями національного мистецтва, яке розглядалось як складова естетичного виховання. Дошкільники із задоволенням і легкістю складають власні композиції, малюють за мотивами візерунків, які бачать вдома, у дитячому садку, довкола. Тому учені (Л. Сірченко, Л. Скиданова) наголошували на необхідності добору високохудожніх зразків декоративно-прикладного мистецтва, цікавих і доступних для дітей. Забезпечення відповідної атмосфери у дошкільному навчальному закладі буде сприяти розумінню дітьми характерних особливостей народного мистецтва, його символики, свідомому малюванню за його мотивами [9].

Конструктивна діяльність як вид зображувальної діяльності дошкільників почала впроваджуватись у практику роботи дошкільних закладів лише у 80-х рр. ХХ ст. У теоретичних розробках науковців (А. Давидчук, В. Ждан, В. Нечаєва та ін.) висловлювались думки про значення занять з конструювання для виховання естетичного смаку, розвитку сприймання, мислення, творчих і художніх здібностей, оволодіння технічними й зображувальними вміннями та навичками. У методичних рекомендаціях до організації конструктивної діяльності дітей акцент робився на спрямування уваги вихователя на вироблення в дошкільників умінь постійного бачення, уявлення створюваної речі і будови в цілому з її просторовими особливостями. Водночас цілеспрямоване формування дитячої художньої творчості можливе лише за умов поступового ускладнення вихователем технічних завдань, розв'язання яких передбачає практичну спрямованість думки, дотримання раціонального підходу, урахування вимог дійсності в процесі їх вирішення [2, с. 12-13].

Висновки і пропозиції. Отже, у др. пол. ХХ ст. відбувалась активна наукова розробка проблеми естетичного розвитку дошкільників засобами зображувальної діяльності. Вона була зумовлена загальними процесами розвитку теорії дошкільної освіти й естетичного виховання зокрема, а також розгортанням практики діяльності дошкільних установ (створення і реалізація нових програм виховання дітей, запровадження відповідних форм та методів тощо). Вітчизняні науковці у досліджуваний період спрямовували свої пошуки у напрямі обґрунтування теоретичних засад проблеми (зміст наукових категорій «естетичне виховання», «художнє виховання», «естетичний розвиток» дітей дошкільного віку тощо), методичних підходів до керівництва зображувальною діяльністю дошкільників (навчання малюванню, ліпленню, аплікації та ін.), взаємозв'язку естетичного роз-

витуку з дитячою художньою творчістю, форм та методів розвитку естетичного сприймання дітей засобами образотворчого мистецтва. Подальшого дослідження у контексті означеної проблеми потребують висвітлення питань комплексного використання творів образотворчого мистецтва для естетичного розвитку дошкільників, розробки програм та технологій естетичного виховання у 70-90-х рр. ХХ ст., використання надбань художньо-естетичної культури українців тощо.

Список літератури:

1. Гуменюк О. М. Семінар з питань зображувальної діяльності / О. М. Гуменюк // Дошкільне виховання. – 1970. – № 9. – С. 48.
2. Ждан В. Конструювання / В. Ждан, Л. Цапенко // Дошкільне виховання. – 1986. – № 1. – С. 12-13.
3. Изобразительная деятельность в детском саду. Из опыта работы детских садов Ленинграда. – М.: Учпедгиз, 1958. – 176 с.
4. Кириченко Н. Т. Сюжетне малювання в дитячому садку / Н. Т. Кириченко. – К.: Радянська школа, 1986. – 112 с.
5. Киященко Н. И. Вопросы формирования системы эстетического воспитания в СССР / Н. И. Киященко. – М.: Искусство, 1971. – 160 с.
6. Котляр В. Прилучення до краси і творення / В. Котляр // Дошкільне виховання. – 1985. – № 9. – С. 8-9.
7. Підкурманна Г. О. Вчити розуміти мову мистецтва / Г. О. Підкурманна // Дошкільне виховання. – 1989. – № 6. – С. 10-11.
8. Система естетичного виховання в дитячому садку / [За заг. ред. Н. О. Ветлугіної]. – К.: Рад. школа, 1977. – 256 с.
9. Скиданова Л. Я. Декоративне малювання та аплікація в дитячому садку / Л. Я. Сірченко, Л. І. Скиданова. – К.: Рад. школа, 1976. – 63 с.
10. Сухомлинська О. В. Историко-педагогичний процес: нові підходи до загальних проблем / О. В. Сухомлинська. – К.: А. П. Н., 2003. – 68 с.
11. Художественное воспитание в детском саду / Н. П. Сакулина, Н. А. Ветлугина, В. А. Езикеева, Н. С. Карпинская. – М.: Учпедгиз, 1957. – 152 с.
12. Чернявська М. В. Естетичне виховання дітей у дошкільних закладах України (друга половина ХХ століття): дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / Чернявська Марія Вікторівна. – Харків, 2011. – 251 с.

Беспалько А.М.

Черновицкий национальный университет имени Юрия Федьковича

ПРОБЛЕМА ЭСТЕТИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ ДОШКОЛЬНИКОВ СРЕДСТВАМИ ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В ИССЛЕДОВАНИЯХ ОТЕЧЕСТВЕННЫХ УЧЕНЫХ (ВТОРАЯ ПОЛОВИНА ХХ ВЕКА)

Аннотация

Проанализированы основные направления теоретических разработок отечественных ученых проблемы эстетического развития ребенка дошкольного возраста средствами изобразительной деятельности. Раскрыты общественно-исторические факторы развития теории эстетического воспитания дошкольников средствами изобразительной деятельности. Освещена роль периодических изданий в разработке данной проблемы. Установлена связь теоретических разработок и практики деятельности дошкольных учреждений в исследуемый период. Доказано значение разработки данной проблемы во второй половине ХХ в. для современных теоретико-практических научных исследований.

Ключевые слова: дошкольник, эстетическое развитие, изобразительная деятельность, исследования, рисование, аппликация.

Bespalko H.M.

Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University

THE PROBLEM OF AESTHETIC DEVELOPMENT OF PRESCHOOLERS BY MEANS OF PROMOTING ACTIVITY IN RESEARCHES OF DOMESTIC SCIENTISTS (SECOND HALF OF XX CENTURY)

Summary

The main directions of theoretical development of the domestic teachers of the aesthetic development of the child of preschool age by means of figurative activity are analyzed. The socio-historical factors of the development of the theory of aesthetic education of preschool children by means of visual activity are revealed. The role of professional editions in the development of this problem is highlighted. The correlation of theoretical developments and practices of preschool institutions during the studied period is established. The significance of the development of this problem in the second half of the XX century was proved for modern theoretical and practical scientific researches.

Keywords: preschooler, aesthetic development, figurative activity, research, drawing, application.